

Ankara'da önemli bir konser

Musica Nova topluluğu
Siyah Orfe ve Askerin
Öyküsü'nü çalacak...

Konseri Türk Filârmoni Derneği ile Alman Kütüphanesi düzenledi

DÜNYANIN sayılı müzik topluluklarından biri olan Musica Nova, Ankara Devlet Konser Salonunda Klaus Hashagen'in «Siyah Orfe», Igor Strawinsky'nin «Askerin Öyküsü» adlı yapıtlarını çalacaktır. Ankara Türk Filarmoni Derneği ile Ankara Alman Kütüphanesi'nin düzenlediği ve 3 Nisan Pazartesi günü verilecek konserde topluluğu Ernst Huber - Contwig yönetecektir. Solistler ise şunlardır: Karl Steeb (keman), Manfred Graeser (kontrabas), Sepp Fackler (klarnet), Johannes Zuther (fagot), Manfred Lösch (trompet), Werner Michel (trombon), Richard Sohm (bateri).

«Siyah Orfe» ayrıca 31 Mart günü İstanbul'da da çalınmıştır. Aşığıda, Bülent Tarcan'ın «Orkestra» dergisinde «Yakında Dinleyeceğimiz Saheser: Histoire du Soldat» başlığı ile yer alan «Askerin Öyküsü» yle ilgili bir yazısını sunuyoruz...

1917 senesi, Birinci Cihan Harbi nin en kötü ve karanlık yılı olmuştur. Üç senedenberi korkunç bir azgınlıkla süregelen harbin sonlanacağına dair ortada en ufak bir belirti yoktu. Savaşın milletlerin dışında kalan «almır» bölgelerde eski günlerin düzeni yokolmuştu. Yurtlarından kaçıp burlara sığınan sanatçılar, bu arada kompozitörler, vesika ile verilen gıda maddelerinin nasibi ni almaktan ötesini aklına bile getirmeyen bir halk topluluğu karışında sanatlarının geçer akçe olmadığını anlamamış değillerdi. Fakat «yaratma zevki» denen kutsal alev, mukabele bekleyen bir kudret olduğundan, o karanlık ve dehşetli günlerde de eserler yazılmakta idi.

1917 senesinin önemli müzik ürtülerine bir göz atalım:

Faure; İkinci keman-piyano sonatını, Debussy; yegâne keman ve piyano sonatını, Ravel; «Le tombeau de Couperin», De Falla; «Tricorne» bale'sini, Bartok; İkinci Kuartet'ini, Honegger; «Le chant de Nigamon», Erik Satie; «Parade» ni, Paulenc «Zenci Rapsodisi»ni, işte bu korkunç savaş senesinde tamamlanmışlardır. Resim sanatı da duraklamamıştır. Picasso'nun «neo-klasik» devresi bu sene başlar.

Ve yine bu 1917 yılı İsviçre'ye sığınmış olan Igor Strawinsky için arka arkaya kederli, acıklı olaylar ve hayat zorluğuna yol açan yoksulluklar senesi olmuştur. Önce eilinde doğup büyüdüğü dadısı ölmüş, ardından Romanya cephesindeki kardeşi «Gourya» yı de tiflis'den kaybetmişti. En fenası, yurdunda kopan Kasım ihtilali çarlığı devirmiş, Rusya'daki varlıklarından en ufak bir ümit kalmamıştı. Harp hâli bitince benzemiyordu. Bu kış günlerinde çevresindeki dostlarından orkestra şefi Ansermet

ile yazar Ramuz'un durumları da parlak değildi. Muazzam bir yarı gün bölgesi ortasında her nasıl sa tutuşmamış bir adacıya benzeyen İsviçre'de orkestralar, ti-

yatrolar dağılmış, yabancı mem leketlerden sanatçılar gelmez ol muştur. Alıştığı o nefis küçük be yaz ekme yerine karne ile kiloluk francalayı bölüşen İsviçreli

için artık mazide kalan sanat zı yafetleri hayal olmuştu.

Böyle bir ortamda küçük bir kasaba meydanında bile oynama bilecek ve kolayca ilgi çekecek bir eser, o günün sıkıntılı havasında halkı oyalayabilirdi. İşte böyle bir ortamın doğurduğu eser de libretto'su Ramuz tarafından yazılan ve Strawinsky tarafından kompoze edilen «Histoire du Soldat» oluverdi.

Rus Strawinsky'nin İsviçreli Ramuz ile tanışması şef Ansermet aracılığı ile 1915 de olmuş tur. Ramuz, tabiat güzellikleri ile dolu yurdunun lokal renkleri ile uğraşan kolay bir şair olmaya yanaşmamış, aksine insanlığın temel problemlerine eğilen derin bir «humanist» olmayı tercih etmiş, kişiliği ile Strawinsky'nin gözünde değer kazanmıştı.

«Histoire du Soldat» nin yaratılışında iki sanatçı çok yakın bir işbirliği ile çalışmışlardır. Strawinsky'den aldığı Rusça tekstleri kavrak ve tabii bir Fransızca ya çeviren Ramuz, bu defa gerek bir liberatist olarak çalıştı ve kökü Rus halk masallarına dayanan konuyu yarattığı şahsiyetlerle-er, şeytan ve prenses, her türlü folklor görünüşünden sıyrarak orijinal bir eser halinde ortaya çıkardı.

Şimdi eserin yaratılışı hakkın da Strawinsky şöyle yazıyor:

«Eserimizin konusu Atanassief in meşhur Rus masallarından çıkarılmadığı. Bunları Rus halk müziğine çok düşkün olan Ramuz'e tanıtınca derhal hevesine katılıverdi. Ancak görünüşte tamamen Rus karakteri taşıyan bu masal larda o derece benzeri bir özellik vardır ki bütün milletleri ilgilendirir. Ben ve Ramuz'u konuya çeken de budur.»

Ramuz'a gelince o da şöyle der:

«Piyesi yazarken ben Ruslaşmışım. Çünkü konu Rus'tu. Bizim İsviçreli askerlerden birini sanki Rusya'nın göbeğinde imiş gibi kendi ırmaklarımızdan biri kenarına oturtmak ve ona sanki İsviçre arka çantasındaki mecburi malzemenin birini sanısını vermek üzere keman çıkarıp çaldırmak gerekti. Strawinsky'ye gelince, o da bizim bandolarda pek sevilen kornet ve trombona küçük orkestrasında önemli vazifeler vermekte idi.»

Böylece doğan eserde önce masal anlatan «recitativo» en önemli yer ayrılmıştı. Müzik konunun dramatik anlatımında kendini gös-

SİYAH ORFE'DEN
BİR ŞİİR
AfrikaAmerika
üstüne

Öyle uzak,
Öyle geride ki
Afrika.
Tarihlerin uydurduğu
Türkülerin
Yeniden kana karıştırdığı.
Garip, zenci olmayan dillerin
Alıp kandan götürdüğü
Acılı türkülerin dışında
Yaşayan anılar bile yok.
Öyle uzak,
Öyle geride ki
Afrika.
Tam tamlar
Ezilmiş, eskimmiş ama
Gene de bu ırkın
Sisi içinden
Geliyor bu anlamadığım türkölü,
Atalar ülkesine çeken
Yitik özelemleri söyleyen
Yersiz yurtsuz bu türkölü.
Öyle uzak,
Öyle geride ki
Afrika'nın
Kara yüzü.

LANGSTON HUGHES

teriyordu.

Şimdi konuyu da kısaca özetliyelim:

Günlerden beri doğduğu kasabaya doğru yol alan acı bir er (müzik: er'in marşı) bir ara yolculuk bir ırmak kenarında dinlenmek ister ve avunmak için sırt çantasından çıkardığı kemana tınıgırdatır (müzik: bolca çift sesli bir konçertino karikatürü). Fakat bu keman, şeytanın bile ilgisini çekecek özelliktedir. Şeytan bu sihirli sazı (ki burada önemli bir simge vasfını taşımaktadır) ele geçirmek için elinden geleni yapar. Asker kemana karşılık eline geçirdiği bir tılsım ile yeniden yola koyulur (müzik: yeniden er'in marşı). Bu tılsım sayesinde muazzam bir servet sahibi olur. Ama bu zenginlikten sonunda usanır ve onu tiksinti ile reddeder. O zaman karşısında muhteşem bir saray belirir (müzik: saltanat marşı). Orada şeytana karşılaşıyor ve kemanağı get-

(Devamı Sa. 5 de)

Askerin öyküsü

«ASKERİN ÖYKÜSÜ» ADLI YAPITIN
BİRİNCİ BÖLÜMÜNDEN BİR PARÇA:

(Müzik çalarken, anlatıcı da bir yandan anlatır)

Şehirle köy arası,
bir askercik silacı.
Onbeş günlük izni var,
nicedir taban tepen...
Yürür, ha babam yürür,
evi tüter gözünde,
çünkü çoktandır volda..

(Müzik durduktan sonra da anlatma devam eder:)

(ANLATICI)

Eh, fena yer değil burası...
Ama bu iş de çekilmez doğrusu!

(Asker torbasını açar.)

Beş parasız, hergün yolda...
Böyle! işler iyice çıkmazda!
Ne oldu bizim Saint Joseph'in süreti?
Nasil olur! İşin yoksa ara dur,
bir sürü kâğıt çıkarır torbadan,
fişekler çıkarır, bir ayna çıkarır,
peki ama, süret neyde?
İşte buldu, ama daha da alttan,
çıkartır küçük bir keman.
Belli ki küllüştür bir keman,
akordu bozulur durmadan...